

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته جامعه‌شناسی

عنوان پایان نامه:

تبیین جامعه‌شناختی استفاده از سیستم‌های نوین آبیاری در

نظام سنتی کشاورزی در ایران (مطالعه موردی: شهرستان

اصفهان)

مهدی هوازاده

استاد راهنما: دکتر محمد جواد زاهدی مازندرانی

استاد مشاور: دکتر غلامرضا غفاری

آبان ماه ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هست کلید در گنج حکیم

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته جامعه‌شناسی

عنوان پایان نامه:

تبیین جامعه‌شناختی استفاده از سیستم‌های نوین آبیاری در

نظام سنتی کشاورزی در ایران (مطالعه موردی: شهرستان

اصفهان)

مهدی هوازاده

استاد راهنما: دکتر محمد جواد زاهدی مازندرانی

استاد مشاور: دکتر غلامرضا غفاری

آبان ماه ۱۳۹۱

اینجانب دانشجوی ورودی سال ۱۳۸۸ مقطع کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی گواهی می‌نمایم چنانچه در پایان نامه خود از فکر، ایده و نوشته دیگری بهره گرفته‌ام با نقل قول مستقیم یا غیرمستقیم منبع و ماخذ آن را نیز در جای مناسب ذکر کرده‌ام. بدیهی است مسئولیت تمامی مطالبی که نقل قول دیگران نباشد بر عهده خویش می‌دانم و جوابگوی آن خواهم بود. دانشجو تأیید می‌نماید که مطالب مندرج در این پایان نامه (رساله) نتیجه تحقیقات خودش می‌باشد و در صورت استفاده از نتایج دیگران مرجع آن را ذکر نموده است.

مهدی هوازاده

تاریخ و امضاء

اینجانب دانشجوی ورودی سال ۱۳۸۸ مقطع کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی گواهی می‌نمایم چنانچه براساس مطالب پایان نامه خود اقدام به انتشار مقاله، کتاب، و ... نمایم ضمن مطلع نمودن استاد راهنما، با نظر ایشان نسبت به نشر مقاله، کتاب، و ... و به صورت مشترک و با ذکر نام استاد راهنما مبادرت نمایم.

مهدی هوازاده

تاریخ و امضاء

کلیه حقوق مادی مترتب از نتایج مطالعات، آزمایشات و نوآوری ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه پیام نور می‌باشد.

آبان‌ماه ۱۳۹۱

سیدم بہ:

بی . حق سربانی پدر و مادرم ...

سپاسگزاری

برخود فرض می‌دانم مراتب احترام و سپاسگزاری خود را نسبت به استاد گرانقدرم دکتر زاهدی که زحمت راهنمایی این تحقیق را عهده‌دار بودند و در طول دوران تحصیل همواره با سعه‌ی صدر پاسخگوی من بودند، هم‌چنین جناب آقای دکتر غفاری که مشاوره‌های گرانقدر ایشان این تحقیق را به سرانجام رساند تقدیم کنم.

به‌علاوه از اساتید گروه جامعه‌شناسی دانشگاه پیام نور تهران کمال تشکر را دارم که جامعه‌شناسی را یک حرف و دو حرف بر زبانم به من یاد دادند.

از خانواده مهربانم به خاطر پشتیبانی و محبتشان ممنونم و اگر نبود دلگرمی ایشان شاید این تحقیق هیچ‌گاه به مقصد نمی‌رسید.

... و از «بسم الله الرحمن الرحیم»

چکیده:

نظام آبیاری در ایران از دیرباز نقشی فراتر از یک نقش فنی داشته و همواره با نظام اجتماعی کشاورزی و روستائی و تحولات آن درآمیخته بوده است. بنابراین هرگونه تغییر در نظام آبیاری باعث تغییر در نظام اجتماعی شکل گرفته حول آن خواهد شد. تحقیق حاضر به منظور بررسی تغییرات حاصل از ورود تکنولوژی های نوین آبیاری به نظام سنتی کشاورزی ایران (مطالعه موردی در شهرستان اصفهان) تدوین شده است. به کمک روش تحقیق پیمایشی، دو گروه از کشاورزان مورد مطالعه قرار گرفتند: گروهی که از روش های نوین آبیاری استفاده می کنند و گروهی که از روش های سنتی آبیاری استفاده می کنند. با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده برای گروه اول و گروه دوم و به کارگیری پرسشنامه استاندارد شده در پنج قسمت، تفاوت های دو گروه در نظام بهره برداری کشاورزی مورد سنجش قرار گرفت. نتایج تحلیل اطلاعات به کمک نرم افزار SPSS نشان داد که دو گروه از نظر: میزان رضایت از کشاورزی، درآمد، مالکیت زمین، مالکیت آب، مدیریت و مشارکت در امر آبیاری تفاوت های معناداری داشتند و از نظر سن، تحصیلات، نگرش نسبت به ماموران دولتی و نگرش نسبت به بوروکراسی اداری تفاوت معناداری نداشتند. بنابراین نقش و تاثیر چشمگیر شیوهی آبیاری در نظام بهره برداری کشاورزی مورد تأیید قرار گرفت و این مؤید این مطلب است که تغییر در نظام بهره برداری به معنای تغییر در روابط اجتماعی و خصوصیات جامعه شناختی جامعه کشاورزی و روستائی است.

کلمات کلیدی:

نظام آبیاری در ایران، نظام بهره برداری کشاورزی، روش های نوین آبیاری، جامعه شناسی کشاورزی

ایران

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات	
۱	۱ شرح و بیان مسئله پژوهشی
۳	۲ اهمیت و ضرورت تحقیق
۵	۳ آشنایی با محل انجام تحقیق
۵	۴ ۱ جغرافیا و اقلیم
۷	۴ ۲ منابع آبی
۸	۴ ۳ کشاورزی
۹	۴ ۴ اهداف تحقیق
۹	۴ ۱ هدف کلی
۹	۴ ۲ اهداف جزئی
۱۰	۵ کاربرد نتایج
فصل دوم: مبانی و چارچوب نظری تحقیق	
۱۱	۴ ۱ پیشینه تحقیق
۱۱	۴ ۱ مقدمه
۱۱	۴ ۲ تحقیقات خارجی
۱۷	۴ ۳ تحقیقات داخلی
۲۲	۴ ۴ جمع‌بندی و بحث
۲۳	۴ ۲ نظریه‌های جامعه‌شناسی مرتبط با موضوع تحقیق
۲۳	۴ ۱ دیدگاه نوسازی

۲۶	.....	۱	+	۴	۴	نوسازی در کشاورزی.....
۲۸	.....	۲	+	۴	۴	راجرز.....
۳۲	.....	۳	+	۴	۴	شیوه تولید آسیایی.....
۳۲	.....	۱	+	۴	۴	کارل مارکس.....
۳۵	.....	۲	+	۴	۴	انگلس.....
۳۶	.....	۳	+	۴	۴	ایران و شیوه تولید آسیایی.....
۳۷	.....	۴	+	۴	۴	استبداد شرقی.....
۳۹	.....	۵	+	۴	۴	ویتفوجل.....
۴۲	.....	۱	+	۵	۴	انتقادات از نظریه ویتفوجل.....
۴۳	.....	۶	+	۴	۴	احمد اشرف.....
۴۵	.....	۷	+	۴	۴	محمدعلی کاتوزیان.....
۴۷	.....	۸	+	۴	۴	بحث و نتیجه‌گیری.....
۴۹	.....	۳	+	۴	۴	چارچوب نظری تحقیق.....
۴۹	.....	۱	+	۴	۴	مروری بر مفاهیم جامعه‌شناسی کشاورزی با تأکید بر کشاورزی ایران.....
۴۹	.....	۱	+	۴	۴	کشاورزی سنتی.....
۵۰	.....	۲	+	۴	۴	فرهنگ.....
۵۱	.....	۳	+	۴	۴	قشربندی اجتماعی.....
۵۳	.....	۴	+	۴	۴	قدرت.....
۵۴	.....	۵	+	۴	۴	مدرن شدن کشاورزی.....
۵۶	.....	۶	+	۴	۴	آب و آبیاری.....
۵۸	.....	۷	+	۴	۴	جمع‌بندی.....
۵۸	.....	۲	+	۴	۴	نظام بهره‌برداری در کشاورزی.....
۵۸	.....	۱	+	۴	۴	تعریف نظری نظام بهره‌برداری در کشاورزی.....

۶۰	دیدگاه‌های نظری پیرامون نظام بهره‌برداری در کشاورزی	۴	۴	۲
۶۴	نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی در ایران	۴	۴	۳
۶۸	نقش آبیاری در نظام بهره‌برداری کشاورزی ایران	۴	۴	۴
۶۹	تحول نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی	۴	۴	۵
۶۹	سطح مالکیت	۴	۴	۱
۷۱	سطح مدیریت	۴	۴	۲
۷۲	سطح حاکمیت و رویه‌های حقوقی	۴	۴	۳
۷۵	سطح مشارکت اجتماعی	۴	۴	۴
۸۰	مشارکت اجتماعی در روستاهای ایران	۴	۴	۱
۸۳	مشارکت اجتماعی در امر آبیاری	۴	۴	۲
۸۶	بهره برداری از آب در کشاورزی	۴	۴	۳
۸۸	انواع آبیاری	۴	۴	۱
۸۹	تکنیک‌ها و روش‌های پخش آب در مزرعه	۴	۴	۲
۹۲	بهره‌برداری از آب در کشاورزی ایران	۴	۴	۳
۹۳	جنبه‌های اجتماعی بهره‌برداری از آب	۴	۴	۴
۹۶	فرضیه‌های تحقیق	۴	۴	۴
۱۰۱	مدل تجربی تحقیق	۴	۴	۵

فصل سوم: روش شناسی

۱۰۳	مقدمه	۴	۱
۱۰۳	متغیرها	۴	۲
۱۰۴	تعاریف عملیاتی متغیرها	۴	۱
۱۱۰	ابزار گرد آوری داده‌ها	۴	۴
۱۱۰	روائی	۴	۱

۱۱۰	..... پایانی	۴	۴
۱۱۱	..... جامعه آماری	۴	۵
۱۱۲	..... نمونه‌گیری	۴	۶
۱۱۲	..... حجم نمونه و روش محاسبه آن	۴	۱
۱۱۳	..... روش و طرح نمونه‌گیری	۴	۲
۱۱۴	..... ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها	۴	۷

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات

۱۱۵	..... مقدمه	۴	۱
۱۱۶	..... یافته‌های توصیفی	۴	۲
۱۲۰	..... آزمون فرضیه‌ها و یافته‌های استنباطی	۴	۳
۱۴۷	..... جمع‌بندی	۴	۴

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱۴۹	..... خلاصه مباحث	۵	۱
۱۵۰	..... نتایج تحقیق	۵	۲
۱۵۱	..... نتیجه‌گیری	۵	۳
۱۵۵	..... مشکلات تحقیق	۵	۴
۱۵۶	..... پیشنهادات	۵	۵
۱۵۷	..... پیوست ۱		

منابع

۱۶۵	..... منابع فارسی		
۱۷۵	..... منابع انگلیسی		

فهرست جداول

- جدول (۳ ۱) گزارش میزان آلفای کرونباخ در تحقیق..... ۱۱۱
- جدول (۴ ۱) مشخصات سنی گروه‌های پاسخگو..... ۱۱۶
- جدول (۴ ۲) مشخصات سابقه‌ی اشتغال به کشاورزی گروه‌های پاسخگو..... ۱۱۷
- جدول (۴ ۳) میزان درآمد گروه‌های پاسخگو بر حسب میلیون تومان در هکتار..... ۱۱۷
- جدول (۴ ۴) وضعیت تملک اراضی به صورت هکتار در گروه‌های پاسخگو..... ۱۱۷
- جدول (۴ ۵) مقایسه میانگین سنی کشاورزان در دو گروه..... ۱۲۰
- جدول (۴ ۶) مقایسه میزان تحصیلات کشاورزان در دو گروه..... ۱۲۱
- جدول (۴ ۷) مقایسه شغل دائم کشاورزان در دو گروه..... ۱۲۲
- جدول (۴ ۸) مقایسه میانگین سال‌های اشتغال به کشاورزی در دو گروه..... ۱۲۳
- جدول (۴ ۹) مقایسه علت روی آوردن پاسخگویان به کشاورزی در دو گروه..... ۱۲۴
- جدول (۴ ۱۰) مقایسه رضایت کشاورزان از شغل خود در دو گروه..... ۱۲۵
- جدول (۴ ۱۱) مقایسه میانگین درآمد بر حسب میلیون تومان در هکتار در دو گروه..... ۱۲۶
- جدول (۴ ۱۲) مقایسه میانگین مالکیت زمین در دو گروه..... ۱۲۷
- جدول (۴ ۱۳) مقایسه میانگین نسبت مساحت کشت شده به کل..... ۱۲۸
- جدول (۴ ۱۴) مقایسه نوع مالکیت منبع آب در دو گروه..... ۱۲۹
- جدول (۴ ۱۵) مقایسه فاصله منبع آب تا زمین در دو گروه..... ۱۳۰
- جدول (۴ ۱۶) مقایسه میزان پوشش آب در دسترس در دو گروه..... ۱۳۱

- جدول (۴ ۱۷) مقایسه میانگین طرح‌ریزی در دو گروه..... ۱۳۲
- جدول (۴ ۱۸) مقایسه میانگین سازماندهی در دو گروه..... ۱۳۳
- جدول (۴ ۱۹) مقایسه میانگین هدایت در دو گروه..... ۱۳۳
- جدول (۴ ۲۰) مقایسه کنترل دو گروه کشاورزان مدرن و سنتی..... ۱۳۴
- جدول (۴ ۲۱) مقایسه میانگین نگرش نسبت به مأمورین دولتی در دو گروه..... ۱۳۵
- جدول (۴ ۲۲) مقایسه میانگین نگرش نسبت به بوروکراسی اداری در دو گروه..... ۱۳۶
- جدول (۴ ۲۳) مقایسه وجود شورایی برای مدیریت آبیاری از نظر در دو گروه..... ۱۳۷
- جدول (۴ ۲۴) مقایسه عضویت در شورا در دو گروه..... ۱۳۸
- جدول (۴ ۲۵) مقایسه نوع عضویت در شورا در دو گروه..... ۱۳۹
- جدول (۴ ۲۶) مقایسه احساس توانائی در مدیریت آبیاری به تنهایی در دو گروه..... ۱۴۰
- جدول (۴ ۲۷) مقایسه میزان احساس نیاز به هماهنگی با کشاورزان در امور آبیاری در دو گروه ۱۴۱
- جدول (۴ ۲۸) مقایسه میزان سامان دادن مدیریت آبیاری بدون نیاز به دیگران در دو گروه..... ۱۴۲
- جدول (۴ ۲۹) مقایسه ترجیح نوع مالکیت در دو گروه..... ۱۴۳
- جدول (۴ ۳۰) مقایسه نوع مشارکت کشاورزان در دو گروه..... ۱۴۴
- جدول (۴ ۳۱) مقایسه نوع هماهنگی و همکاری با دیگر بهره‌برداران در دو گروه..... ۱۴۵
- جدول (۴ ۳۲) مقایسه نگرش بهره‌برداران به تأثیر استفاده از منبع مشترک بر اجتماع روستائی در دو گروه..... ۱۴۶
- جدول (۴ ۳۳) جمع‌بندی نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق..... ۱۴۷

فهرست نمودارها

- نمودار (۴ ۱) مدل تجربی تحقیق ۱۰۲
- نمودار (۴ ۱) توصیف وضعیت تحصیلی گروه‌های پاسخگو..... ۱۱۶
- نمودار (۴ ۲) توصیف وضعیت نسبت اراضی کشت شده به کل اراضی در گروه‌های پاسخگو.... ۱۱۸
- نمودار (۴ ۳) توصیف وضعیت نوع منبع آبی در گروه‌های پاسخگو ۱۱۸
- نمودار (۴ ۴) توصیف وضعیت شخصی یا اشتراکی بودن منبع آبی در گروه‌های پاسخگو ۱۱۹
- نمودار (۴ ۵) توصیف وضعیت کفایت آب در دسترس در گروه‌های پاسخگو ۱۱۹

فهرست تصاویر

- تصویر (۴ ۱) موقعیت شهرستان اصفهان در استان اصفهان..... ۵
- تصویر (۴ ۲) نمایی از سی‌وسه پل در مسیر زاینده‌رود خشک شده..... ۸
- تصویر (۴ ۱) آبیاری غرقابی..... ۹۰
- تصویر (۴ ۲) آبیاری قطره‌ای..... ۹۱
- تصویر (۴ ۳) آبیاری بارانی..... ۹۲

فصل اول^۱

کلیات

۴ ۱ شرح و بیان مسئله پژوهشی

یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های هر جامعه‌ای در زمینه‌ی تلاش برای ادامه‌ی حیات، فعالیت‌های کشاورزی آن جامعه است. هر جامعه در طول تاریخ خود با افزایش جمعیت و نیاز به غذای بیشتر، میزان اهمیت بخش کشاورزی را بیش از پیش احساس کرده و به همین جهت برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری بیشتر در این بخش از اولویت‌های رهبران، دولت‌ها و مردم آن اجتماع است. به همین روی، بخش کشاورزی نقشی استراتژیک ایفا کرده و همیشه مورد توجه بوده است.

لازمه یک کشاورزی پررونق و پویا، در دسترس بودن آب به اندازه‌ی کافی و با کیفیت خوب برای کشت محصولات زراعی و باغی مناسب است. این در حالی است که وجود آب در برخی مناطق دنیا به علت وفور و سهولت در دسترس، اهمیت چندانی ندارد. در این مناطق بارندگی مناسب، رودهای پرآب و آب‌وهوای مرطوب باعث می‌شود آب و آبیاری نقش تعیین‌کننده‌ای در کشاورزی نداشته باشد. در حالی که در مناطق خشک جهان، به علت کمبود بارش و محدودیت منابع آب سطحی و زیرسطحی، استحصال آب به سختی و با به‌کارگیری روش‌ها و فنون خاصی امکان‌پذیر

---

^۱ این چند نکته کلی برای شروع. قرار است چه کنم، چه خواهم کرد، چه باید بکنم، در وضعیتی که هستم چطور می‌شود پیش رفت؟ با اپوریا و دیگر هیچ؟ پیش از این که پیش تر بروم، ذره ای پیش تر، باید تذکر بدهم که می‌گویم اپوریا بدون این که بدانم معنایش چیست. آیا می‌شود سوای ناآگاه بودن شکاک هم بود؟ (سیمونل بکت)

است. در این مناطق وجود آب یعنی وجود کشاورزی پررونق و زندگی مناسب و وجود آبادانی؛ لذا آب‌رسانی به زمین‌های کشاورزی به علت دشواری استحصال و کمبود منابع و ارزش زیاد آب ارزشمند است.

درست در همین نقطه است که آبیاری یعنی استحصال آب، ذخیره آن و انتقال آن به زمین‌های کشاورزی جنبه‌های جامعه‌شناختی پیدا می‌کند. مطالعات نشان می‌دهد که نظام آبیاری در ایران از دیرباز حامل بنیان‌های عمیق اجتماعی است. موقعیت اقلیمی ایران از یک طرف و سابقه فرهنگی جامعه ایرانی از طرف دیگر باعث شده نقش نظام آبیاری در ایران فراتر از نقشی صرفاً کشاورزی و فنی بوده و جنبه‌های متنوع جامعه‌شناختی داشته باشد. از دیگر سو، در سال‌های اخیر با تشدید مشکل خشکسالی و افزایش بیش از پیش ارزش آب، شاهد استقبال کشاورزان از سیستم‌های مدرن آبیاری و کنار گذاشتن روش‌های سنتی آبیاری هستیم.

همان‌طور که ذکر آن در طول تحقیق بیان شده است، نظام آبیاری در کشاورزی سنتی ایران مستلزم همکاری و مشارکت و هماهنگی بین کشاورزان و وابستگی بهره‌برداران و واحدهای کشاورزی به یکدیگر بوده است و در سیستم‌های نوین آبیاری احتیاجی به هماهنگی و تعامل بین کشاورزان نبوده و نوعی استقلال و انفراد به واحدهای زراعی می‌بخشد و در مواردی، اشکال جدیدی از همکاری و وابستگی را بوجود می‌آورد. به نظر می‌رسد با توجه به اهمیتی که آبیاری در نظام کشاورزی سنتی کشور کم‌آبی مثل ایران و به تبع آن شهر خشکی مثل اصفهان دارد، این دگرگونی در نحوه آبیاری و تغییر در نظام آبیاری، نظام اجتماعی کشاورزی سنتی را نیز دست‌خوش تغییر قرار دهد. این تحقیق تلاش می‌کند این تغییرات را شناسایی کرده و با دیدگاهی جامعه‌شناختی تبیین کند.

۴ ۲ اهمیت و ضرورت تحقیق

ورود تکنولوژی‌های مدرن به بخش کشاورزی امری اجتناب‌ناپذیر است و در پاسخ به نیاز روزافزون جامعه به محصولات غذایی با کمیت و کیفیت بیشتر بوده‌است، همچنین تابع نوسازی حوزه‌های اصلی فعالیت‌های تولیدی انسان‌ها به‌طور کلی است.

ورود تکنولوژی به عرصه‌های مختلف زندگی انسانی تغییرات عمیق اجتماعی را حاصل شد. روابط اجتماعی و کنش‌گران در جامعه بر اساس شیوه زندگی سنتی و ساختارهای شکل گرفته در آن نظم یافته و هدایت شده بود و ورود تکنولوژی‌های جدید این روابط و کنش‌ها و ساختارها را تغییر داده و نظم و ساختار جدیدی به شیوه‌های زندگی بخشید. تغییرات حاصل از تکنولوژی همیشه مثبت ارزیابی نشده و گاهی آثار مخربی برای آن متصور هستند. کشاورزی نیز از عرصه‌های دیگر اجتماعی مستثنی نیست. گزارش جهانی توسعه می‌گوید: «چالش‌های تکنولوژیکی فراروی کشاورزی در قرن بیست‌ویکم احتمالاً حتی دلهره‌آورتر از چالش‌های دهه‌های اخیر است. با تشدید کمبود خاک و آب، افزایش بهره‌وری منبع اصلی رشد در کشاورزی و ابزار اولیه به منظور برآوردن افزایش تقاضا برای مواد غذایی و محصولات کشاورزی است» (گزارش جهانی توسعه، ۲۰۰۸: ۱۵۸).

در کشاورزی و به‌خصوص کشاورزی ایران، نقش آب و شیوه‌های استحصال، ذخیره و انتقال آن یکی از عوامل تولید بسیار مهم این بخش است و اهمیت آن وقتی بیشتر می‌شود که ایران روی نوار خشکی در جهان قرار گرفته و آب ارزش بسیار بالاتر از بسیاری از کشورها دارد. این نقش و اهمیت باعث شده نظام‌هایی بر اساس روابط متقابل حول این محور در اجتماع بهره‌برداران کشاورزی شکل بگیرد. مطالعه‌ی این روابط کمک بسیار شایانی به تبیین جامعه‌شناسانه بهتری از نظام کشاورزی ایران خواهد کرد. از طرف دیگر، ورود تکنولوژی‌های جدید در عرصه‌های متفاوت زندگی اجتماعی علاوه بر تأثیرات فنی، تأثیرات اجتماعی انکارناپذیری در پی خواهد داشت. این تأثیرات از دیرباز مورد توجه دانشمندان اجتماعی قرار گرفته‌است. در حوزه بهره‌برداری از آب در کشاورزی و آبیاری زمین‌های کشاورزی، ورود تکنولوژی‌های نوین آبیاری بسیار مورد توجه بوده‌است.

این امر از آن‌روست که در سال‌های اخیر مسئله‌ی کمبود آب در بخش کشاورزی تشدید یافته‌است. بررسی ورود تکنولوژی‌های مدرن به نظام آبیاری و مطالعه‌ی آثار اجتماعی آن باعث می‌شود روند تغییرات اجتماعی حاصل از آن تبیین شده و جامعه‌شناسی عمیق‌تری از نظام کشاورزی ایران و تحولات جاری در آن صورت گیرد و این مسئله روند انتشار تکنولوژی‌های جدید را بهتر تحلیل کرده و آثار اجتماعی مرتبط با آن را روشن می‌سازد و کمک شایانی به مطالعات اجتماعی، فن‌شناختی و ترویجی خواهد کرد.

در این تحقیق می‌کوشیم به سؤالات زیر پاسخ گوئیم:

۴ نظام آبیاری سنتی ایران چه مشخصه‌های اجتماعی در طول سال‌های استفاده از آن یافته‌است؟

۴ آثار اجتماعی و فرهنگی تغییرات تکنولوژیکی در شیوه‌های آبیاری، در نظام اجتماعی کشاورزی سنتی ایران چیست؟

۴ کشاورزانی که از شیوه‌های مدرن استقبال کرده‌اند نسبت به کشاورزانی که هنوز از شیوه‌های سنتی استفاده می‌کنند چه شاخصه‌های متفاوتی از نظر جامعه‌شناختی دارند؟